

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Braklægning	side 3
Holtet	side 4
Hegnet på Vestsjællandsk agerjord	side 6
Gammeltoftgård ved Henne	side 8
Bakkegård ved Frørup	side 9
Verdens ældste høstmaskine	side 10
Ridebanen i Øster Lyby	side 11
Falsk hjemmedåb i Allindemagle	side 11
Asdal Hovedgård	side 13

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgaardsforening

August - September 1992

Nr. 299 - 50. årgang

*Det vestsjællandske landskab gennemskæres af hegn af forskellig type.
I kronikken side 6 redegør cand. mag. Benedicte Fonnesbech-Wulff om hegn, gærde og skel i kulturlandskabet.*

SLÆGTSGÅRDEN
LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte.
tlf. 42 80 25 37 (efter 17). Træffes bedst tirsdag. Postgiro nr. 8 08 31 42

Ejendomskonsulent:

Anders Frederiksen, Søndertoften 17, 9500 Hobro
tlf. 98 51 10 25

Slægtsgaardsarkivet:

«Klostergaardens», Ole Hansensvej 3, 4100 Ringsted.
tlf. 53 61 25 35 (onsdag 11-15 og evt. efter aftale)

Arkivar Else-Margrethe Ransy, Udbygade 19, 1, 2200 København N.
tlf. 35 37 73 22 kl. 18-21 (fortrinsvis folketællinger)

Genealog Bo Johansen, St. Strandstræde 4, 1, 1255 København K.
tlf. 33 11 67 20 efter kl. 18 (fortrinsvis gård- og slægtsundersøgelser)

Hovedbestyrelsen:

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen, «Kaaregaard», Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby, tlf. 64 85 11 74

Næstformand: Gårdejer Peder Møller Frifelt, «Lindegård», Tyndkærvej 7,
6823 Ansager, tlf. 75 24 30 87
(Formand: Bladudvalget)

Gårdejer Vagn Mathiasen, «Solgaard», Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 42 19 38 37
(Formand: Arkivudvalget og Nordsjællandskredsen)

(Ovennævnte tre udgør hovedbestyrelsens forretningsudvalg.)

Gårdejer Poul Ancher Hansen, «Stensebygaard», Stensebyvej 23,
3730 Nexø, tlf. 56 48 84 60
(Formand: Bornholms Amt)

Gårdejer, fhv. borgmester Verner Larsen, «Biltriminden», Åbovej 17, Herluf Lille,
4160 Herlufmagle, tlf. 53 75 11 61

Gårdejer Arne Højland, Bakkedraget 3,
4270 Høng, tlf. 53 55 28 41
(Formand: Vestsjællands Amt)

Gårdejer Meta Larsen, «Skovvang», Præstøvej 107,
4640 Fakse, tlf. 53 82 51 45
(Formand: Sjælland-Syd)

Proprietær Jens Peder Skov Jensen, «Hohygården», Høbyevej 37,
4983 Dannemare, tlf. 53 94 41 63
(Formand: Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Hans Peder Madsen, «Mariesmindes», Røjrupvej 41,
5550 Langeskov, tlf. 65 97 23 21
(Formand: Fynskredsen)

Gårdejer Elise Jensen, «Højtoftegård», Gammelby 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkredsen)

Gårdejer Torp Friis Møller, Aarslevvej 4, Aarslev,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 66 97
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Gårdejer Carl P. Jensen, Vadgård, Vadgårdsvej 25,
6830 Nr. Nebel, tlf. 75 28 81 14
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Knud Raunkjær, Magnolievej 114,
6880 Tarm, tlf. 97 37 30 08

Gårdejer Mads Andersen, Skårupvej 4, Hanning,
6900 Skjern, tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Holger Buch Juul, Ribevej 13, Ødsted,
7100 Vejle, tlf. 75 86 50 21
(Formand: Vejle Amt)

Gårdejer Anders Knudsen Pedersen, «Kjærsgård», Skadholmsvej 5,
Gjerbøl, 7732 Snedsted, tlf. 97 93 42 71

Gårdejer Jens Kr. Nielsen, Toftegård, Vrouevej 15, Vroue,
7800 Skive, tlf. 97 54 70 31.
(Formand: Midtjysk kreds)

Gårdejer Henry Slemming, «Ryttergaarden», Hammelevvej 23, Hammelev,
8500 Grenå, tlf. 86 32 01 99
(Formand: Århus Amt)

Gårdejer A.C. Winther Hansen, «Trillbakkegård», Korsbjergvej 3 b, Grydsted,
9240 Nibe, tlf. 98 35 16 03.
(Formand: Himmerlandskredsen)

Gårdejer Esben Saksager, «Saksager», Saksagervej 190,
9760 Vrå, tlf. 98 98 80 16
(Formand: Vendsysselkredsen)

Gårdejer Ingrid Houbak, «Gedemaalsgaard», Sakstrupvej 32, Bjergby,
9800 Hjørring, tlf. 98 97 10 36

Høstbrev

Det var så den sommer. Den sommer, hvor både Grundlovsdag og Sct. Hans aften var uden regn, og hvor alle dyrskuer kunne afvikles i godt vejr, men det var også den sommer, hvor landbrugets top, og en lang række politikere har snakket om offentlige tilskud til det tørkeramte landbrug.

Det er selvfølgelig sympatisk, at man viser sympati med et erhverv der har vanskeligheder, men man skylder erhvervet at fortælle, hvordan man har tænkt sig, at udforme en sådan ordning.

Hvordan vil man gøre tabet op for den enkelte landmand?

Vil man hjælpe alle, og hvordan vil man skaffe midlerne hertil?

Vil man koncentrere den hjælp der eventuelt kan blive til de unge nyetablerede, og skal det i givet fald være en generel hjælp, eller skal man give efter behov?

Her er mange spørgsmål, men ingen svar.

Mon ikke dansk landbrug generelt var bedre tjent med at erkende, at vi har valgt et erhverv, der er afhængig af klimatiske udsving, og at vi derfor må bære de økonomiske udsving der måtte komme heraf.

Når jeg er imod offentlige tilskud til landbruget på grund af tørken, skyldes det at jeg ikke ser nogen mulighed for at lave sådan noget bare rimeligt fornuftigt, og at jeg ser nogle uheldige konsekvenser ved offentlige tilskud, som vi senere ville have svært ved at leve med.

Vi må vel også erkende, at der har været en tendens til at skruer forventningerne op, forstået på den måde, at når vi nu i to år har haft nogle meget gode høstresultater, disponerer mange af vore kolleger med en tilsvarende høst også i de efterfølgende år.

Det ses tydeligt af de forpagtningsudgifter der aftales, men også af de priser der ind imellem betales for landbrugsjord. Priser, der ikke står i rimeligt forhold til afkastet.

Det vi skulle gøre nu, er at prøve at overbevise folketingets flertal om, at nu må vi have afskaffet grundskatterne på landbrugsjord. Det var en hjælp, der ville komme alle tilgode, men også en beslutning, der ville være fremadrettet til det europæiske samarbejde med braklægning og andre udbyttereducerende tiltag. Her bør dansk landbrug stå sammen om en henvendelse, for her kan argumenteres på meget seriøs vis.

Dette er skrevet først i august, hvor det meste af høsten er bragt i hus, og udbyttet bestemt ikke overstiger de pessimistiske forventninger vi har opbygget i løbet af sommeren, men hvor vi kan glæde os over et godt høstvejr, og over at vi kan spare tørringsomkostningerne.

Men en dårlig høst ændrer ikke min principielle opfattelse af, at landbruget er og fortsat skal være et selvhjulpet erhverv, uden offentlig indblanding. Men jeg erkender at udviklingen desværre ikke altid tilgodeser disse synspunkter.

Med venlig hilsen

Carl Martin Christensen

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Lundforlundvej 8, 4200 Slagelse,
tlf. 53 58 40 16

Nr. 300 udkommer omkring 20. oktober. Stof til dette nummer skal være hos redaktøren inden den 20. september.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: ROSTED BOGTRYK/OFFSET, 4200 Slagelse, tlf. 53 54 52 65

EF-reform for planteproduktion

Planteavlskonsulent Alfred Futtrup, Vejle-Fredericia Landboforening har den 3. august udarbejdet denne redegørelse om kornpriser, braklægning m. v.

Der er endnu uklare punkter. Blækket på forordningsteksten er knapt tør, og teksten er ikke skrevet på dansk. Den skal studeres og endevendes. Endvidere er Landbrugsministeriets nationale regler ikke færdige.

Kornpriser

Nøglen i hele reformforliget er en kraftig sænkning af kornprisen. Opkøbsprisen for korn sænkes i løbet af 3 år – høstårene 1993, 1994 og 1995 – med 29% (beregnet på opkøbspris for høståret 1992 med 27%). Medansvarsafgiften faldt væk med virkning fra 1. juli 1992.

Interventionspriser	1993/94:	105,10 kr. pr. hkg
	1994/95:	97,00 kr. pr. hkg
	1995/96:	89,80 kr. pr. hkg

Hektarpræmier

Kompensation for prisfaldet sker gennem hektarpræmier, kr. pr. ha.

	Korn	Ærter	Raps	Brak
1993	1.170	3.040	3.690	2.100
1994	1.630	3.040	3.690	2.100
1995	2.100	3.040	3.690	2.100

Helsæd og majs medregnes til kornprodukter, og der gives samme hektarpræmie som til korn. Byg/ærteblanding til helsæd: formentlig som korn. Der gives samme præmie til vinterraps og vårraps. Hektarpræmie er for 1993 ens til lerjord og sandjord.

Reformafgrøder

Reformafgrøder er korn, ærter til modenhed og raps. Roer + græs + kartofler + frø + lucerne m. m. er ikke reformafgrøder. Der gives ingen hektarpræmie og arealet indgår ikke i beregning af brak.

Braklægning

Producenter med mindre end 17,7 ha. reformafgrøder er fritaget for braklægning, men kan uden braklægning ikke få det høje tilskud til ærter og raps.

Braklægning er frivillig. I princippet skal man søge om at deltage. Uden braklægning gives kun korn-hektarpræmie til 17,7 ha., overskydende areal kan dyrkes uden tilskud.

Beregning af brakarealet

15% af det pågældende års dyrkede areal med korn + raps + ærter + helsæd + majs skal braklægges. Forpagtede arealer medregnes.

Forpagtede arealer kan først braklægges efter 2 års drift.

Arealer, som pr. 31. december 1991 ikke var med i omdriften, kan ikke opnå braktilskud og hektarpræmier.

Der kan højst braklægges 15%.

Overdragelse

af braklægningsforpligtelser

Husdyrproducenter, som efter braklægning tvinges til at ned sætte den animalske produktion p. g. a. harmoniregler, kan overdrage forpligtelsen til en anden bedrift. Afstandskrav ikke afklaret.

Brak i omdrift

Ved 15% braklægning skal arealerne indgå i omdriften, og kan braklægges hvert 6. år. Fra 1994 bliver der måske mulighed for permanent brak (udenfor omdrift). Procentsatsen bliver højere, muligvis 25%.

De braklagte arealer skal være på mindst 0,3 ha og have en bredde på mindst 20 meter.

Brakarealerne

»De braklagte arealer må som minimum ikke dyrkes i løbet af en 7 mdr.s periode, der tidligst begynder 15. december og som senest slutter 15. august.« 15/12 – 15/7 = 7 måneder.

Brakarealerne skal være græsbevokset. Der må ikke tilføres nogen form for gødning og ikke foretages sprøjtning. Der må nok ikke være indtægt fra arealet, nok heller ikke motionsfolde for svin.

Brakarealerne giver anledning til mange overvejelser, som skal afklares af danske regler. Må græsset bjærges den 16. juli? Må der udlægges afgrøde til høst efterår og året efter? Må der sprøjtes mod ukrudt efterår før 15. december? Og så videre....

Forpagtningsaftaler/dyrkningsaftaler

Ved dyrkningsaftaler må det forventes, at ejeren skal bære risikoen og chancen ved dyrkning. Hans regnskab skal nok vise indtægter for afgrøder og udgifter til driften. Ansøgningsberettiget er den producent, for hvis regning og risiko afgrøden dyrkes.

Regionalisering

Danmark betragtes som en udbytteregion. Den enkelte bedrift bliver derfor ikke bundet af tidligere afgrødevalg. Basisarealet beregnes som gennemsnit af 1989, 1990 og 1991. Basisarealet udgør ca. 2,0 mio. hektar.

Overskrider arealerne med reformafgrøder og brak basisarealet med 2 pct.

- 1) reduceres hektarpræmien med 2 pct.
- 2) Året efter forøges braklægning med 2 pct. uden kompenserende præmier for de sidste 2 pct.

Udvidet helsædsdyrkning istedet for roer kan gøre det vanskeligt at overholde basisarealerne.

Frivillig braklægning (Eksempel)

Der dyrkes 50 ha korn og 10 ha raps. Gennemsnitligt udbytte-niveau 65 hkg. korn og 3.300 kg raps. Der ønskes ikke braklægning og der modtages kun hektarpræmier til 17,7 ha korn. Man kan senere indtræde i ordningen.

	Uden braklægning	Med braklægning
Braklægningstilskud	0	18.909
Hektarpræmier	20.656	84.347
Værdi af korn, 115 kr./hkg.	373.750	306.474
Værdi af raps, 1,10 kr./kg	36.300	36.000
	430.706	446.031
Omkostninger til frø		÷ 1.000
Sparede variable omkostninger		+ 10.000
	430.706	455.031

Med stigende hektarpræmier for korn i 1994 og 1995, bliver forskellen større. Dyrkes kun korn i 1993, er der ikke stor fordel ved at braklægge. Fordelen er størst ved lavt udbytte-niveau.

Der bliver tale om frivillig tvang.

Ikrafttrædning

EF-reformen træder i kraft for høståret 1993. Vi skal således allerede ved såning af vintersæd og senest til foråret tage stilling til braklægning.

Ansøgning om arealpræmie skal være indgivet inden 15. maj. Ansøgningen skal være ledsaget af henvisninger, der gør det muligt at identificere arealerne.

Holtet

en vendsysselsk slægtsgård og et interessant hjem

Vendsysselkredsen besøgte denne sommer slægtsgården ved Sæby, hvor Johanne og Svend Frandsen tog imod.

Johanne Frandsen er medlem af kredsbestyrelsen og engageret samler af slægtens gamle ejendele.

Holtet har store bygninger. Hovedbygningen er fra 1927, mens udlængerne er fra omkring 1940, dog har et maskinhus i 1986 erstattet en ældre lade.

I disse nye rammer gemmer sig alt.

Gamle redskaber, husgeråd, klædedragter, møbler, nips o. m. m. F. eks. har man på gården samtlige mejeriefregninger fra Understed Mejeri fra det begyndte i 1882 til det lukkede et hundrede år senere.

Holtet er ikke et museum, det er et hjem for familien, der værner om det, som andre har smidt ud.

Gården har aldrig været hærget af brand, og der er også en forklaring på de mange ting, som opbevares på gården.

Holtet ligger usandsynlig smukt i landskabet, og fra marken kan man nyde synet ud over Kattegat.

Holtet har 132 tdr. land. 30 tdr. land er tilkøbt af nuværende ejere, men endnu 30 tdr. land blev købt til for et par generationer siden.

Gården drives med 35-40 malkekøer, 8-10 søer med opdræt, der avles vårbyg i fremavl og frø.

Holtet hed tidligere Plettisholt, og den ældst kendte ejer hed Oluf.

Han blev gift omkring år 1710 med Kiersten Jensdatter, som døde i 1760 73 år. Oluf må være død før 1752, da der ikke kendes kirkebøger for Understed sogn fra før dette år. Oluf hed muligvis Andersen, men derom er der usikkerhed.

I ægteskabet var der 6 børn. Den næstældste Lars eller som han selv skrev sig - Lauritz - overtog Plettishold i fæste.

Lauritz Olufsen blev i 1754 gift med Anna Nielsdatter. Han var 29 år og hun 20. De fik 4 børn og i 1760 døde Lauritz. En gård kunne ikke være uden mand, og enken blev trolovet med Oluf Nielsen 15. september - 5 måneder efter Lauritz Olufsens død.

Oluf Nielsen levede godt 2 år i ægteskabet, så døde han også. Der var ingen børn i ægteskabet, og enken fik lov at sidde med boet en tid. Efter tidens tankegang har der været idéer om, at hun var heks, eller hun havde en ond ånd, da to mænd i løbet af få år var døde for hende i fyrreårsalderen. Måske var det ikke hos hende, den onde mystik var, men gården var forhekset!

Efter et par år blev der igen bryllup på Plettisholt, idet enken Anne Nielsdatter blev gift med Jens Jensen. De fik 5 børn, og i 1774 døde Anna Nielsdatter 40 år gammel. Enkemanden giftede sig senere samme år med Anne Pedersdatter. I dette ægteskab fødtes Jens Jensen og Anne holdt i 1781 bryllup med Lauritz Olufsens og Anna Nielsdatters datter Maren, der blev gift med Jens Mogensen fra Vester Estrup.

Efter Jens Jensen var fyldt 60, havde han det uheld at falde af en vogn i Vandkær Bakke og brækkede halsen. Han blev begravet 12. juli 1797. Så kom den 25 årige Lars Christensen fra Nyholm i Hørby og friede til den femogfyrretyveårige enke. Trolovelsen blev holdt den 20. september og brylluppet stod den 2. november 1799.

De fik ikke børn, men sørgede for, at børneflokken som var på gården blev godt gift.

Anne Pedersdatter døde i 1816, og Lars Christensen, der nu var 41 år, giftede sig med den 27 årige Maren Pedersdatter fra Fuglsang i Volstrup sogn.

Lars Christensen omtaltes som en rigtig ordentlig gårdmand. Han var fæster under Sæbygårds gods, men det var så godt som hele egnens gård- og husmænd.

Holtet var omkring 1820 skyldsats for hartkorn 3 tdr. 3 skpr. 1 fjdr. ½ alb.

Maren og Lars Christensen afholdt i 1817 bryllup med Kirsten Jensdatter - datter af Jens Jensen og Anne Pedersdatter. Ægtemanden hed Lars Nielsen og var søn fra Gunggård. Efter endnu nogle bryllupper dør Lars Christensen i 1834, og en karl på gården - Peder Jensen fra Hørby sogn, blev 19. juli 1836 gift med enken Maren Pedersdatter. Hun var 47 år og han 32.

Oversigt over fæsterne og ejerne af Holtet. Det er eksemplet på en gårds vandring fra mand til mand gennem ægteskaberne.

Oluf g. 1700 m. Kiersten Jensdatter

Lauritz Olufsen

1715-1760

g.1754 m. Anna Nielsdatter g.2.1760 m. Oluf Nielsen
1734-1774 -1763

g.3.1765 m. Jens Jensen g.1774 m. Anna Pedersdatter g.1799 m. Lars Christensen g.1816 m. Maren Pedersdatter g.1836 m. Peder Jensen »Skreen«
1737-1797 1754-1816 1774-1834 1789-1849 1804-

Christian Larsen g. 1843 m. Inger Marie Nielsdatter
1820 1822

Kirsten Marie Christensen g.1877 m. Christian Nielsen
1849-1931 1847-1918

Jens Christian Nielsen g. m. Johanne Marie Nielsen
1895- 1895

Holtets hovedbygning er opført i 1927. Da gården aldrig har været brændt, rummes der mange klenodier på gården. Regnskab, husgeråd, klædedragter o. m. a. har Johanne Frandsen været om.

Peder Jensen sad med fæstet i mange år, men fik ry som en udelig mand med betegnelsen »Skreen«, der betyder skrædder.

Der kom ingen børn i ægteskabet og det gik tilbage med gården. Traditionen ved at fortælle at besætningen blev elendig og avlen var ussel. Stedsønnen Christian Larsen overtog fæstet i 1843.

Den nye fæster var søn af Lars Christensen og Maren Pedersdatter. Samme år som han overtog fæstet havde han bryllup med Inger Marie Nielsdatter. Forloverne var brudens fader og brudgommens morbroder, hvilket siger noget om forholdet mellem stedfaderen og -sønnen. Christian Larsen havde fået en velhavende svigerfader og sandsynligvis en dygtig morbroder som rådgiver. Dette stillede ham friere overfor stedfaderen, som langsomt blev sat til side. Da Christian Larsen var fyldt 25 flyttede den svage Peder Jensen »Skreen« til Albæk, og var derved ude af Holtets historie.

Christian Larsen fik forbedret gårdens drift, og med flid blev han så velhavende, at han i 1860 kunne købe gården, da Stamhuset Sæbygård solgte sit fæstegods.

Den gamle gård vendte anderledes end den nuværende. Haven var syd for gården med et lille i det søndre dige, måske en smedie. Stuehuset lå langs med nordsiden af haven. Laden var noget på skrå for stuehuset i nordsiden af gården, med en længere udlænge i øst og en kortere i vest. Dette hus gik mod et stendige, der dannede en gyde sammen med havediget ned i Rummel-sigen.

Gårdens hartkorn vedblev at være godt 3½ td. Selvom Christian Larsen havde købt en mindre parcel til efter selvejkøbet i 1860, og det var sat til knapt 3 fjd. hartkorn og udgjorde 9½ td. land.

Senere købte Christian Larsen en hedelod til godt 2 fdkr. hartkorn.

Da Holtet, som alle tider i matriklen omtales som Plettisholt, var blevet selveje, blev der arbejdet stærkt på forbedringer som mergling af marken, og man nøjedes ikke med reparation af bygninger, men der blev bygget helt nye huse, så laden blev i sydsiden af gården og stuehuset i nordsiden. Stuehuset var af mursten, mens udlængerne og laden hovedsageligt var af kampesten.

Christian Larsen og Inger Marie fik 9 børn. Den fjerde i rækken hed Kirsten Marie Christensdatter. Hun blev i 1877, da hun var 28 år gammel gift med Christen Nielsen på 30 år. Christian Larsen og Inger Marie gik på aftægt, og da de var forholdsvis unge,

da de stod af (57 og 55 år) levede de en snes år som aftægtsfolk på gården.

Christen Nielsen og Kirsten Marie fik 7 børn.

Det fortælles om hende, at hun gik fra Holtet til Nørre Sundby for at handle og var hjemme igen ud på aftenen.

Chresten Nielsen døde i 1918 mens Kirsten Marie levede til 1931.

I 1918 overtog sønnen Jens Christian Holtet. Han var 33 år gammel og blev gift med Johanne Marie Nielsen.

Deres datter og svigersøn Johanne og Svend Frandsen overtog Holtet i 1971, og det er deres velholdte landbrug, som Vendsysselkredsen besøgte den 20. juni.

Oplysningerne om gårdens historie skyldes skrivelse af lærer C. P. Nielsen, Understed fra 1943.

OGN

Portlængen ligger højt og der er fra porten udsigt over det kupe-rede landskab med Kattegat i horisonten.

Slægtsgårdsarkivets priser

Folketællingsundersøgelse	kr. 60
Slægtsgårdsdiplom	kr. 150
Undersøgelse til diplom - efter aftale . . .	vejl. kr. 400
Gårdhistorisk undersøgelse - efter aftale . . .	kr. 6000

Hegnet på vestsjællandsk agerjord

Af projektleder, cand. mag. Benedicte Fonnesbech-Wulff, Glumsø

Det er sjældent, at man kan læse om hegn eller gærder. Når det engang imellem sker, at et tidsskrift eller en årbog indeholder en artikel om noget, der har med hegn eller hegning at gøre, har indholdet traditionelt været enten meget følelsesladet eller koncentreret om hegnenes skønhedsmæssige, jagtlige eller turistmæssige værdi.

Der er da heller ikke tvivl om, at alle vore hegn er både smukke og at de i disse så turistorienterede tider også er et salgskaktiv. Og havde der ikke på Sjælland som helhed været en omfattende interesse for jagt ville langt flere hegn garanteret være blevet nedlagt, end tilfældet er. Der er absolut heller ingen tvivl om hegnenes biologiske værdi: Man taler om dem som korridorer mellem småbiotoper, man ser dem, som en skatkiste af frø fra før sprøjtemidlernes tid og man kalder dem for »naturens motorveje«. Og i den sammenhæng har flere forskellige naturorganisationer udarbejdet forskelligartede undersøgelser, som har givet varierende resultater.

Men hegnene har også en historie. En historie, der kun sjældent er blevet analyseret som et hele. En sådan samlet forklaring er dog ganske vist blevet efterlyst i gennem mange år, og af mange forskellige mennesker, senest af historikeren Thorkild Kjærgård i hans disputats »Den danske Revolution 1500-1800« fra 1991. Den endelige forklaring på hegnenes gåde ligger endnu nogle år ud i fremtiden, men imellem tiden er der på Vestsjælland foregået en registrering af hegn og hegnsløb, således som de tager sig ud i det øjeblik de bliver registreret. I kølvandet på registreringen foretages en historisk bearbejdning, som indtil dato har afsløret forskellige vinkler og dybder i hegnenes historie i dette område, som hidtil har været ukendte.

Når man taler om hegn er det vigtigt at gøre sig klart, at hegn kan udfærdiges på mange forskellige måder. Fra det bevarede skriftlige kildemateriale ved man, at der overalt på landet fandtes det ene risgærde ved siden af det andet. Mange kalkmalerier indeholder billedfragmenter, hvori også indgår risgærder. Disse risgærder, der blev opbygget som et fletværk af smidige grene, der snoedes omkring en række staver af kraftigere dimension, krævede stadige vedligeholdelser og fornyelser, hvilket betød et kraftigt ressourcepres på de danske skove.

På kronens gods blev dette problem erkendt relativt tidligt, og allerede fra 1500-tallets midte kan man se, at kongen har forsøgt at få sine lensmænd til at erstatte risgærderne med mere permanente hegn, enten i form af jordvolde eller stengærder. Når kongen ikke direkte kunne beslutte, hvilken typer hegn der skulle opsættes hvor, hænger det sammen med landets forskelligartede naturgivne forhold. Netop det forhold, at landet er så varieret, betyder, at man i dag ser en stærkt varieret hegning. Hvor jordbunden har været stenrig, har det selvfølgelig været nærliggende at opføre hegn af sten, mens man andre steder enten har måttet opbygge volde af jord eller plante levende hegn, ligesom der er eksempler på, at man har anvendt, hvad man havde for hånden i så rigelige mængder, at det kunne svare sig at opbygge volde deraf. Et eksempel herpå er de tangdiger, man kan se både på Møn og ved Ebeltoft.

Ser man på hegnenes funktion kan man tale om en fælles, nemlig at adskille områder af forskellig status fra hinanden. Det har hegnene gjort uafhængigt af tid eller geografisk placering.

Oftentimes har man mødt den opfattelse, at udskiftningen har været bestemmende for, hvordan vores landskab i dag ser ud, og at vore hegn skal relateres til den. Men også før udskiftningen fandtes der utrolig mange hegn: Godsejerne var meget omhyggelige med at hegne hovedgårdsmarken, således at den med sin skat-

tefri status til enhver tid kunne skelnes fra den skattepligtige bondejord.

Bønderne hegnede bymarken fra nabobyernes, de hegnede vangene og de enkelte åse. De hegnede tofterne omhyggeligt, så skatsætningen ikke blev større, end den skulle være, de hegnede kålgårde og vænger. Og hvert år brugte bønderne utallige dage på at reparere og vedligeholde alle disse hegn, ikke alene på den jord, de selv dyrkede, men også på hovedgårdsjorden som hovedforpligtelse.

Forvold fra egnen omkring Gørlev

(Foto: Lokalthistorisk Selskab)

Oprindeligt blev stort set alle hegn lavet af træmaterialer. Kun omkring kirkegården var man allerede fra 1100-1200 tallet begyndt at hegne med sten for at skille fredshellig jord fra ikke fredshellig.

Fra 1500-tallets midte kan vi finde skriftligt belæg for, at godsejerne begyndte at se en fordel i at hegne hovedgårdene og hovedgårdsjorderne med sten. Og netop de hegn, der blev opsat som hovedgårdshegn fik ikke alene en praktisk betydning, men også en værdi som statussymbol, idet godsejerne som regel ikke mente, at et almindeligt stendige, der bestod af en stenvæg med en støttende jordvold, ville være tilstrækkeligt. I stedet foretrak man de særdeles imponerende kasse-mure, der bestod af to lodrette parallelle stenvægge med jordfyld imellem. Flere af disse står stadig som mastodontiske monumenter over en fortidig arbejdsindsats, som især bliver opsigtsvækkende, når murene er opført i stenfattige egne, som det ses flere steder på egnen mellem Holbæk og Kalundborg. Det betyder, at alle disse tons af sten er blevet hentet og transporteret til deres endelige bestemmelsessted fra helt andre egne.

På bondejorden har traditionen været en anden – der har man helt klart været indstillet på at udnytte det forhåndenværende materiale. I f. eks. Odsherred, hvor der findes utroligt mange sten, har man fra tidlig tid anvendt sten som hegningsmiddel. Det betød, at man længe før, der var nogen der havde tænkt på at udskifte landbruget, i Odsherred fandt stenhugning i både ejerlavsgården og mellem byernes forskellige vange. Dette mønster ses flere steder på Vestsjælland, hvor stenvæggen var rigelig, og hvor der tillige med den hegnsmæssige fordel også var den fordel, at man fik fjernet nogle af alle de sten, der var i vejen for agerdyrkningen.

I stenfattige områder var man henvist til andre hegningsformer, først og fremmest risgærderne, men også volde af jord.

Med udskiftningen skete der en radikal omlægning af det samlede danske landbrug. Det havde den konsekvens, at behovet for hegning også ændrede karakter. Det blev nødvendigt at hegne de nye samlede gårdtilliggende, hvilket betød, at en del gamle hegn blev overflødiggjort, mens der pludselig blev behov for mange nye hegnsforløb. Opfattelsen af udskiftningens generelle store betydning for det moderne landbrugs fremkomst har betydet, at man også har ladet udskiftningen være determinerende for opfattelsen af hegningen, som den ses i dag på Vestsjælland – altså som et resultat af et akut behov, der blev skabt for 200 år siden. Men i virkeligheden er det sådan, at netop hegningen er det element i kulturlandskabet, som har skabt størst kontinuitet til den fortidige landskabskultur, ligesom de undersøgelser, der er foretaget på Vestsjælland synes at vise, at det er den fortidige hegningens struktur, der har været bestemmende for, hvordan en given lokalitet er blevet udskiftet. Det vil med andre ord sige, at man i en egn, hvor forekomsten af sten har været rig, og hvor man derfor tidligt etablerede stendiger og eventuelt jordvolde, valgte at udskifte i en stjerneform. Derved kunne man udnytte de allerede opsatte diger. Mens man i stenfattige egne, hvor hegningen bestod af risgærder eller levende hegn, oftest valgte en blokudskiftning, da de eksisterende hegn ikke var nogen hindring for en total reorganisering.

På egnen omkring Slagelse kommer det gamle ord »Ingen regel uden undtagelse« til sin ret, idet det der har vist sig, at man idag træffer flere stjerneudskiftede landsbyer, hvor der ikke findes nogen særlig hegning, ihvert fald ikke hverken stendiger eller jordvolde, hvilket er i decideret modstrid med ovennævnte tendens. Alligevel viser det sig, at dette nøgne landskab i høj grad er i overensstemmelse med historien. Sagen er nemlig den, at man netop på de store korndyrkende slettearealer øst for Storbælt før udskiftningen benyttede sig af en dyrkningsform, der kaldtes vange- eller gærdelaget. Denne måde at organisere dyrkningen på var karakteriseret ved, at flere byer lod deres vange følge en bestemt rotation, hvorved rugvange i flere byer kom til at ligge i forlængelse af hinanden, mens det samme var

gældende for bygvange og fællesarealer. Fordelen herved var netop, at man sparede at opsætte utrolig mange hegn, hvilket var en stor fordel for disse skovfattige egne, som ikke selv kunne producere den fornødne mængde gærdselsmateriale.

Da udskiftningen kom dertil, var man altså helt frit stillet i forhold til, hvilken type udskiftning, man ville vælge at benytte. Det er det der gør, at man nu kan se udskiftningsmønstre i eksempelvis Fårdrup og Skørpinge i Hashøj kommune, der viser en historisk kontinuitet selv om de ser helt »forkerte« ud i forhold til det øvrige Vestsjælland.

Alt i alt kan man med fuld ret sige, at hegnene i alle deres variationer er en kilde til vores kulturlandskabs historie, som kun meget sjældent er blevet udnyttet i nogen væsentlig grad. Årsagen hertil kan meget vel være, at forudsætningen for at arbejde med hegn som historisk kategori er, at man investerer den mængde tid og kræfter, det fordrer at trave langs hegn efter hegn. Dette er en nødvendighed, da intet eksisterende kort opererer specielt differentieret med hegn. Arbejdet er derfor utrolig tidskrævende, men giver selvfølgelig mange dejlige oplevelser – og måske et forbedret kontital.

Benedicte Fønnesbech-Wulff

NB.

Benedicte Fønnesbech-Wulff er historiker og etnolog. Hun har bl. a. skrevet bogen ULKERUP – historien om en nedlagt skovlandsby i Odsherred. Bogen udkom i 1991, de 96 sider er rigt illustreret og koster 148 kr.

Ulkerup blev nedlagt for 200 år siden. I skoven kan man stadig se resterne af landsbyen.

Med Benedicte Fønnesbech-Wulff's bog kan man vandre fra gård til gård og fra hus til hus og danne sig et indtryk af den daværende landsby og de tilstødende marker.

OGN

Toftehegning i form af stendige

(Foto: Lokalhistorisk selskab)

Gammeltoftgård

Ribe Amtskreds besøgte i sommer Gammeltoftgård ved Henne, og kredsformanden Carl P. Jensen har samlet gårdens historie

Den ældste ejer, man kender navnet på, er Peder Pedersen, omkring 1750-60. – Han var bl. a. ryttersoldat i København i 8 år, inden han kom hjem og overtog gården, så hans fader har nok ejet gården før ham.

Ovennævntes søn får gården, hans navn var også Peder Pedersen. Gårdens hede og sandmarkers indtægter er nok blevet suppleret med jagt og fiskeri i Fiilsøen.

En ny generation med navnet Peder Pedersen var først sømand. Da han kom hjem, giftede han sig med Hansine Marie Hansen fra Næsbjerg, hun var den første der på egnen, der fik en symasikne, som hun var ferm til at bruge, måske også til hjælp for naboer, da hun og hendes mand var godgørende ved småkårsfolk, særlig når han som så mange andre, der var godt kørende hentede et læs fisk ved »Æ Gaf«, der dengang var næsten ud for Houstrup. Han arbejdede gården op til 5-6 køer og tilsvarende antal ungdyr. Så kom Peder (d. 5.) Pedersen. Peder den store kan man vidst godt kalde ham. Han fik ved kgl. bevilning lov at bruge navnet Gammeltoft til efternavn.

På Varde Banegård, en markedsdag for mange år siden, stod en lille gruppe bondemænd og talte om priser, vejr og vind, lige i nærheden stod en ny mand, der ikke kendte så mange folk. Så kommer en mand forbi, høj og rark, med skarpt markeret ansigt, man husker. Han er i spadsererpels, og hans fodskifte er raskt og fast, han har travlt.

Hvem var denne mand der gik? spurgte den unge mand. Det var P. Gammeltoft fra Henne.

Hvad er han?

Han er almindelig gårdmand – så'en da nærmest. Så siger en anden i gruppen, ja, gårdmand, det er han, men almindelig, det er han nu ikke. P. G. var gift med Jørgine fra Tufkær ved Vejle. P. Gammeltoft har skrevet sine livserindringer samt et par andre mere fagligt betonedede bøger.

Omtale af alt, hvad han var med i, er umuligt i en mindre bladartikel at fortælle.

Hvor denne mand var med og gik ind for en sag, der skete noget. P. G. var jo som drivkraft med i flertallet af de arbejder og foretagender i plantning, mergling, kvægavl, byggeri, handel, avlsarbejde med heste- og korthornskvæg, afvanding, elektricitetsforsyning, kommunal- og skatterådsarbejde, samt den store Hvide Sande historie, hans slægtled, har virket med til i en storstilet fremgang for en vidtstrakt vestjysk egn.

P. G.'s søn Ejnar Gammeltoft, gift med Kathrine Christensen fra Lunde, var næste generation 1928-61, på gården. Han fortsatte avlsarbejdet med kvæg og heste, købte mere jord. Efter en brand byggede han nyt stuehus i 1929.

Næste generation Frants Gammeltoft og Krista Carstensen fra Horne, overtog gården i 1961, med 20 køer + opdræt, og der fededes 200 svin.

I 1961 udvidede han kostalden til 51 køer, staldbygningen laves så bred, at der kunne stå 2 rækker dyr, og fodergangen så bred, at der kunne køres ind med traktor og vogn.

1972 byggedes ungkreaturstald, i 1976 maskinhus. Siden 1986 gik kvierne ude året rundt med delvis fodring i maskinhusets tilbygning.

Gården afståes 31/12 1990 til sønnerne Arne og Ejnar Gammeltoft. Der blev købt en nabogård med mælkekvota. Arne ejer også nabogården »Hjulsagergård« der drives sammen med »Gammeltoftgård«, ca. 320 tdr. land.

Der er nu 60 køer (gs. 8600 kg) i alt ca. 170 dyr.

Grovfoderet er: majs- og græsensilage, græs, hø og halm.

Markfordelingen er: 107 tdl. korn, 43 tdl. ærter, 32 tdl. frøgræs, 20 tdl. majs, 30 tdl. skov, majroer 12 tdl., spinat 1½ tdl., de sidste handelsafgrøder. De er stadig ikke bange for at prøve nyt, med fare for at træde i spinaten, alt er godt forberedt og gennemtænkt, men det er en virkelig imponerende udvikling gennem de 8 generationer.

C. P. Jensen

Gammel slægtsgård skifter ejer

Christian Gordon Dinesen solgte Bakkegård i Frørup kommune til Helge Jensen med overtagelse den 1. maj 1992.

Bakkegård er en af Østfyns gode gårde og var indtil overdragelsen en slægtsgård. Den nuværende ejers bedstefar Christian Dinesen overtog gården i arvefæste i 1883, men efter en brand i 1888 blev gården flyttet ud fra Taarup by, og ved samme lejlighed blev den købt fri fra baroniet Holckenhavn.

I 1928 blev gården videreoverdraget til sønnen Lars Dinesen, der drev den sammen med søsteren Stine Dinesen. Senere hen blev Bakkegård beboet af yderligere 2 søstre, således at 4 ugifte søskende var sammen på gården indtil 1961.

Den hidtidige ejer Gordon Dinesen er en brorsøn til de 4 søskende, og han er p. gr. a. forskellige omstændigheder faktisk opvokset på Bakkegård.

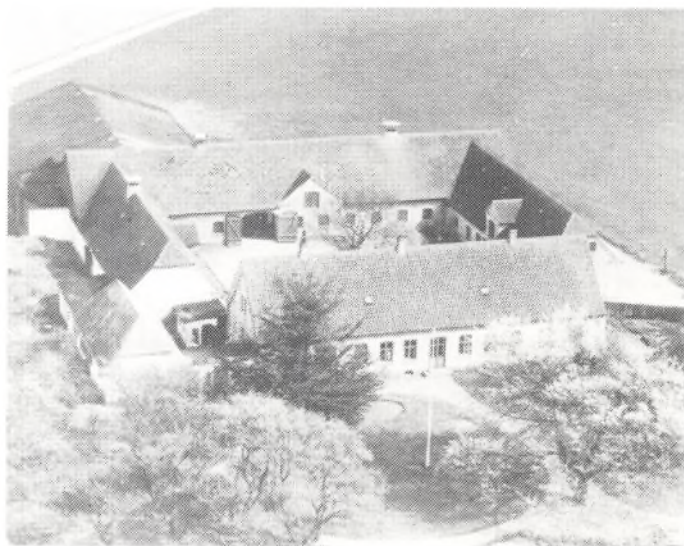
Det var den daværende formand for Dansk Slægtsgårdsforening Chr. R. Christensen's fortjeneste, at Lars Dinesen fik ordnet tingene sådan, at generationsskiftet blev sikret til gunst for Gordon Dinesen. Det lå ham meget på sinde, eftersom ingen af de 4 ugifte søskende havde livsarvinger.

I 1961 forpagtede Gordon Dinesen Bakkegård, købte den senere i 1967, og sammen med fru Henny Dinesen er gården blevet drevet med mønsterværdig ordenssans i disse ca. 30 år.

Det stod klart i 1990, at et generationsskifte igen var nødvendigt. Kræfterne kunne ikke blive ved med at slå til, og at slække på kravene kunne Henny og G. Dinesen ikke affinde sig med.

Der var desværre ingen børn i ægteskabet til at føre slægten Dinesen videre på Bakkegård. Det var der imidlertid tænkt på, idet nabosønnen Helge Jensen var udpeget til »Kronprins«. Undertegnede blev betroet den opgave at forestå forhandlingerne og papirarbejdet. Det skete i slutningen af 1991 og i begyndelsen af 1992 og det lykkedes virkelig fordi begge parter var indstillet på at finde en løsning.

Helge Jensen driver nu Bakkegård og der er indrettet til 80 årssøer i bestående bygninger. Broderen Erik Jensen driver en nabogård og i fællesskab driver de 2 brødre hjemmet »Haulund« i fornuftigt samarbejde.

Bakkegård fotograferet omkring 1965.

Familien Dinesen har været medlem af Dansk Slægtsgårdsforening helt tilbage til 1941, og de har ved flere lejligheder benyttet foreningens konsulent Hans Balle, der også udarbejdede forpagtningskontrakt og skøde fra Lars Dinesen til Gordon Dinesen. Gordon Dinesen føler sig fortsat velkommen på Bakkegård og følger med i gårdens drift med interesse.

Den handel der nu er gennemført, er ingen familiehandel, men det er og var et nødvendigt og hensigtsmæssigt generationsskifte. Helge er 29 år, og har startet med at tegne medlemskab i Dansk Slægtsgårdsforening.

Desværre er du også startet med en uheldig vækstsæson, men vi vil så meget mere ønske dig held og lykke med fremtiden på Bakkegård.

Anders Frederiksen

Rosengelé

Else Jensen, Toksværd, der i mange år har skrevet under mærket »landsbyskriveren«, kan også lave rosenjelé, og efter at nærværende kulturorgans gastronomiske medarbejder, (der får sin kondi på et konditori) har aflagt besøg i Toksværd, og smagt på herlighederne, er det lykkedes at formå Else Jensen til at forklare, hvorledes hun laver rosenjelé

For ca. 20 år siden smagte jeg rosenjelé for første gang; men det var umuligt at få opskriften! Derfor har jeg senere fundet frem til følgende, der så sent som i denne sommer har været brugt igen – med held!

Roserne skal tages af lige før de vil falde af; men må kun være blomsten, der med let hånd løftes af, se godt efter der ikke er så meget som et vissent blad med. Må ikke skylles; men gerne lægges i fryseren, enten kort øjeblik eller til man får samlet flere. Rosenbladene presses hårdt ned i et litermål, hældes i en gryde, overhældes med 1 liter koldt vand, der bringes i kog, forinden er drysset 2 teskefulde vinsyre eller citronsyre over rosenbladene.

Det koges ved svag varme og under låg ca. 20 min., hældes i et dørlag, så saften drypper fra. Til 1 liter saft skal bruges 750 g

st. melis og 1 gult Melatinpulver, hvorefter man går frem efter den opskrift, der står på dette, følg det nøje! I mellemtiden er ca. 6 geléglass skyllet med Atamon; men ellers skal dette ikke bruges, hældes på glas, der tilbindes dagen efter.

Har man ikke fine krystalglas med stilk, men et billigere, vil det være en fin gave, at binde en grøn sløjfe om glassets stilk, pakke det hele ind som en blomst og værs'go – og spis! Hvis man tillige forærer et hjemmebagt valnøddebrød, er det en fin gave til en, der ikke har mulighed til at få noget sådan. Det bemærkes dog, at roserne kan være af blandede farver, den røde farve vil altid skinne igennem. Roserne må naturligvis ikke være sprøjtede eller pudrede.

Verdens ældste høstmaskine

Af Helge Christiansen, Bildsø

På landbrugsmuseet Gl. Estrup står verdens ældste bevarede høstmaskine. Den blev købt i 1852 af godsejer August Bech på Valdbygård ved Slagelse.

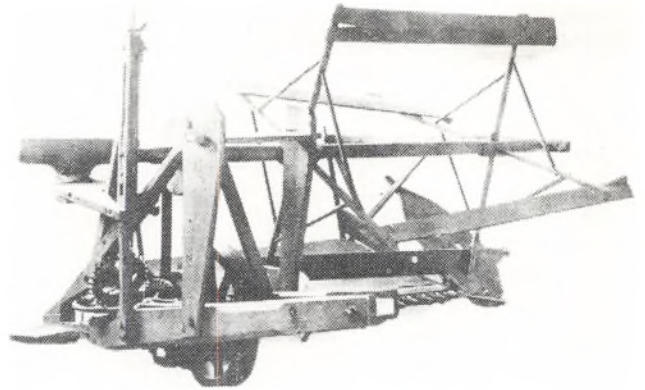
August Bech havde købt Valdbygård i 1846, og han var en foregangsmand indenfor landbruget. Han var med i ledelsen for Landøkonomisk Selskab, og han var ikke bange for selv at lægge ud, når noget nyt skulle prøves.

I 1847 bestilte August Bech forskellige redskaber og maskiner hos sin bror Edvard Bech, der var konsul i New York. Han spurgte også på en mejemaskine, men hans bror anbefalede ham at vente.

Allerede 1831 var den første brugbare Mc. Cormick mejemaskine blevet fremstillet, men det var først ved verdensudstillingen i London 1851, at en forbedret mejemaskine vakte interesse i Danmark.

Hofjægermester August Willads Bech
(† 1877).

den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole, og derfra kom den i 1938 til Landbrugsmuseet i Lyngby. Dette museum blev så i 1972 flyttet til Gl. Estrup på Djursland.

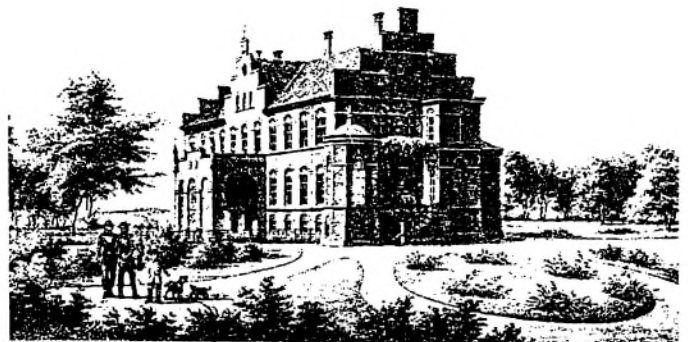
Den gamle Mc. Cormick mejemaskine må siges at have stor historisk værdi. Den var i princippet fremstillet rigtigt, men var bare alt for klodset og primitiv. Det meste af maskinen var af træ, kun transmissionen og kniven var af jern. Fingrene var 8½ cm tykke, og takkerne på kniven ragede kun 1½ cm frem.

Det var først i 1870'erne, at der kom aflæggere på markedet. Disse kunne køres af kun 1 mand. En aflægger kunne klippe kornet af og aflægge det i passende bunker på marken.

De første selvbindere kom i 1880'erne, og i 1937 kom den første mejetærsker til Danmark.

Kilder:

Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie 1990. Bd. 11, side 302 f.
Sjællands Tidende 8/9 1981.
Tools and Tillage Vol 1 1970 s. 166-174.

Samtidig med at godsejer Aug. Bech fik sin høstmaskine, besluttede han at lade opføre en ny præsentabel hovedbygning og anlægge parken.

Valdbygården bliver et af besøgsåbne ved årsmødeudflugten 1993.

I forsommeren 1852 fik Bech så den længe ønskede maskine tilsendt fra USA. Den var beregnet til 2 heste og 2 mand. Den ene mand skulle køre hestene, og den anden skulle sidde på et bagudvendt sæde og rive kornet i passende bunker. Disse bunker kunne så med håndkraft bindes til neg og stilles op.

Man regnede med, at maskinen kunne erstatte 20 mand med leer. Bech brugte kun maskinen i 2-3 år. Han var ikke tilfreds med den, og den afsatte alt for høje stubbe. Han tilbød derfor at forære den til et landbrugsmuseum. Omkring 1858 kom den til

Ridebanen i Øster Lyby

Af dyrlæge Ingv. Mølbjerg, Brovst, fortæller om sin opfattelse af ringvolde

Den første opmåling og beskrivelse af Ridebanen i Øster Lyby, blev foretaget af Vilhelm la Cour i 1909. Den er gengivet i »Danske Voldsteder II« ekskurs side 270 kap. VII, der handler om cirkulære ringvold. Udover den cirkulære form finder la Cour ingen afgørende forskel mellem disse og andre kendte jordvirker. Iøvrigt hælder han nærmest til den anskuelse, at Ridebanen i Lyby sogn må henregnes til de kollektive forsvarsborge, hvor folk søgte ly i ufredstider.

I »Danmarks Oldtid II« (1939) nævner Johs. Brøndsted »den såkaldte Ridebane i Lyby sogn« som mulig offerplads i Bronzealderen. Han omtaler den som en højt beliggende ringvold på et bakkedrag i sognet. Videre skriver Brøndsted: »Volden er omkr. 1½ m høj, 17-18 m bred ved grundfladen og omslutter et areal på ca. 25 m's tværmål. I nærheden ligger adskillige Bronzealderhøje, og fra selve ringvolden har man, før den nuværende plantage voksede til, haft vid udsigt over egnen. En bedre tolkning af dette ringanlæg, end som religiøs ceremoniplads kan næppe findes. Dog mere end sandsynlige formodninger, lader sig med det nuværende kildestof ikke fremsætte.«

I en kronik i Skalk nr. I 1992, omtaler Harald Andersen Ridebanen i Lyby sogn sammen med fire andre små ringborge. Han omtaler dem nærmest som forter, hvorfra et vagtmandskab kunne sættes ind mod et fjendtligt angreb.

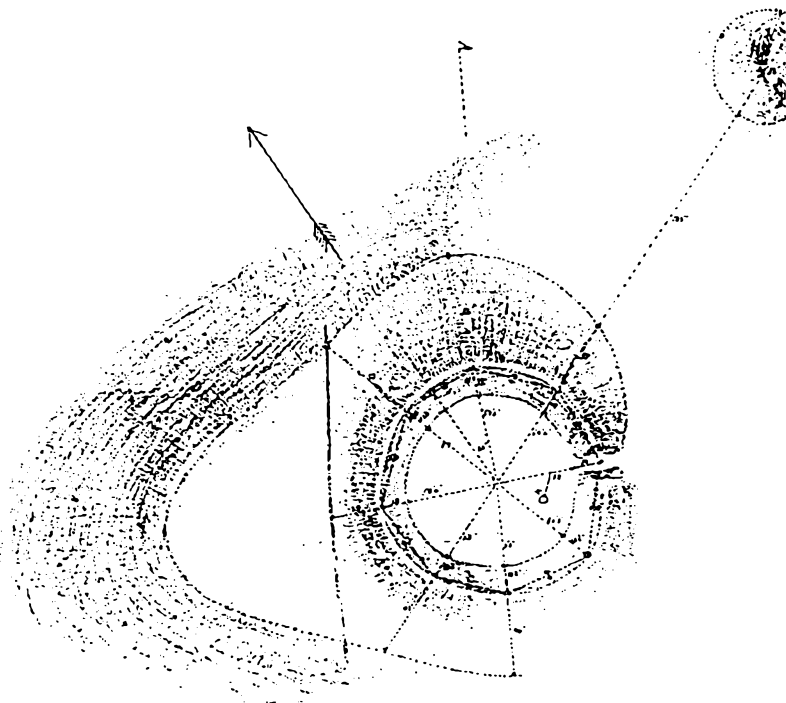
Det er vel muligt, at Ridebanen i ufredstider kan have haft denne funktion, men navnet afslører med al ønskelig tydelighed, at den cirkulære indhegning har været brugt til tæmning og træning af ungheste.

Dette bestyrkes af, at Ridebanen har været anlagt i tilslutning til en hestehave. En hestehave var et stykke land, gerne afgrænset af vand på de to sider, som her af Skive Fjord og Hagens Møllebæk. I hestehaven indsættes et stod – en flok vildhopper på indtil 20 stk. og en stodhest (hingst). Her levede hestene så i halvild tilstand, alene med avl for øje.

Da hopperne og føllene tilbragte både sommer og vinter i hestehaven, var det nødvendigt nogle gange om året at drive hele flokken sammen til sortering, og hertil har Ridebanen også været anvendt.

Til bygning af Ridebanen har der næppe været brug for palisader, da der var ubegrænset adgang til græstørv og jord til opfyldning. Af dette materiale kunne der opføres en ringvold, der var tilstrækkelig stor og solid til formålet. Det må tages i betragtning, at den danske middelalderhest næppe kom over 135 cm i højde, målt med stang.

Ved et besøg på stedet fornylig gjorde jeg en iagttagelse, som ikke findes i de tidligere beskrivelser. Foran indgangen til ringvolden ses tydeligt, at der har været et forrum. Der har altså

været to porte efter hinanden mod øst. Dette forrum har formentlig tjent til enkeltvis udslusning af de indfangne heste.

Netop i Øster Grønning var der en hestehave under herregården Filshave, der omtales af Aakjær som »den glemte gård på Øster Grønning Fjordbakke«.

Gårnavnet Haven eller Hestehave er ligesom andre stednavne med have som sidste led et sikkert indicium for, at en del af gårdens jord har været udlagt som hestehave. Som et godt eksempel kan nævnes Hestehauge i Vestsalling. Gården lå tidligere under Spøttrup, der var kendt for at avle mange og gode heste.

I løbet af 1500 årene faldt priserne på heste, mens priserne på stude steg. Derfor gik mange over til studedrift på de arealer, som tidligere var udlagt som hestehaver. Sådan er det også gået i Øster Grønning og Øster Lyby. Studene blev en del af fjordlandskabet. Det må være omkring 1920, at Aakjær skrev strofen »Salling, dine hvide Stude lyser langs din kyst....«

Ridebanen i Øster Lyby er et enestående og ret velbevaret fortidsminde. Det bør nu vækkes af sin tornerose-søvn til glæde og oplysning for alle, der interesserer sig for vore fortidsminder.

En falsk hjemmedåb i Allindemagle

Af lokalhistorikeren Benjamin Hansen, Gevninge

Indtil 1799 eksisterede trolovelsen som en særlig kirkelig ceremoni. Den gik forud for vielsen og blev opfattet som den virkelige ægteskabsstiftende handling. Ægteskabeligt samliv i perioden inden vielsen blev tolereret og ikke straffet af kirken som syndigt. Børn blev da også anset som ægtefødte, når blot det kunne sandsynliggøres, at de var undfanget i trolovelsestiden. Derimod blev det nærmest betragtet som en synd, hvis et barn ikke nåede at blive døbt, inden det døde, for derved ville det fortabe sin salighed i Guds Rige.

I foråret 1736 døde husmand Hans Jensens kone Maren Pedersdatter i Allindemagle og efterlod sig tre børn på 12, 7½ og 3 år. Hen på sommeren trolovede han sig med pigen Kirsten Hansdatter og senere på året blev de gift.

Nu skete der det uventede, at hun 14 dage før jul og kun 24 uger efter trolovelsesdagen fødte en dreng, og straks fik Hans Jensen den tanke, at han ikke var far til barnet. Hans kone var jo kommet alt for tidlig i barselsseng, og han fortalte vidt og bredt om den skændsel, der var overgået ham. Få dage efter tog

han til Skjoldenæsholm, hvor han forelagde ridefoged Hans Friederich Lütken den prekære situation, han var kommet i. Ridefogden mente, at hvis Hans Jensen virkelig var overbevist om ikke at være barnets far, kunne han lade konen stævne for tamperretten – den særlige domstol der tog sig af ægteskabssager – og blive skilt. Men Hans Jensen havde hverken råd eller lyst til skilsmisse, og forøvrigt var konen god mod både ham og hans børn. Ridefogden rådede ham så til at lade være at latterliggøre både sig selv og konen i folkemunde, men Hans Jensen var fortsat i stærk vildrede med, hvordan han skulle kunne påtage sig faderværdigheden, for folk måtte tænke, at han havde ligget i med Kirsten Hansdatter, medens Maren endnu levede. Dog faldt han helt til ro efter hjemkomsten fra ridefogden, for jordemoder Anne Olsdatter og andre koner i Allindemagle kunne fortælle, at barnet efter deres skøn næppe kunne anses for fuldbårent ved fødslen.

På den syvende dag efter fødslen gik Hans Jensen til sognepræsten Søren Michelsen i Steenstrup i Haraldsted Præstegård og anmodede om at få barnet døbt den påfølgende søndag. Præsten spurgte interesseret, om han nu også var far til barnet, for adskillige rygter herom var allerede kommet ham for øre. Da Hans Jensen ikke mere betvivlede at være faren, lovede præsten at foretage dåben den ønskede dag. Drengen skulle hedde Søren, hvilket præsten noterede sig, og med en kraftig formaning om at tage sig vel i agt for ikke at forsømme barnets dåb, hvis der skulle indtræde svaghed hos det, forlod Hans Jensen præstegården.

Så snart han kom hjem, så han, at barnet havde det godt, men da mørket selv samme dag faldt på, begyndte det at græde højlydt. Dette undrede forældrene sig over, da de ikke hidtil havde hørt den mindste klynkende lyd og det havde ligget ganske stille, undtagen når det blev løst, rengjort og svøbt igen. Hans Jensen hentede derfor den nærmeste nabo, lille Ole Olsens kone Mette, for at høre hvad hun syntes om barnets tilstand, men efter at have set det, mente hun ikke, at der var nogen fare på færde. Til trøst og beroligelse for forældrene fortalte hun, at hun selv havde en dreng, der græd nat og dag i 4-6 uger og han levede endnu. Nabokonen tog derpå hjem og forældrene gik til sengs, men kunne ikke sove på grund af barnets ustandselige græden og skrigen. Omkring midnat havde drengen skreget sig hæs og Hans Jensen stod op og gik hen til husmand Hans Eriksens kone Kirsten og fik hende til at følge med for at døbe barnet, da han frygtede for dets liv. Kirsten Hansdatter satte sig imens ved kakkelovnen med barnet i sine arme og trøstede det, så godt hun kunne. Samtidig prøvede hun forgæves at få det til at spise, dels ved at hun malkede mælk i en ske for at tulle det i barnet, dels ved at lægge det til sit bryst, men det ville hverken synke eller sutte. Da Hans Jensen atter kom ind i stuen, var sønnen allerede død.

Forældrene blev meget bange og spurgte Hans Eriksens kone, om hun alligevel ikke ville døbe drengen, hvilket hun pure afslø, for det var at bespotte Guds ord. Men for dog at yde de stakkels fattige forældre en tjeneste uden at forsynde sig imod Gud, lod hun sig overtale til over for rette vedkommende at sige, at hun havde udført hjemmedåben. De planlagde yderligere, at barnets navn skulle være Søren, ligesom faren allerede tidligere havde nævnt for præsten. Det døde barn blev klædt i ligtøj af Hans Eriksens hustru og fredag morgen lavede Hans Jensen en kiste, lagde barnet deri og sømmede låget til. Lørdag morgen

begav han sig til Haraldsted og bad præsten kaste jord på. Præsten spurgte straks, om barnet var blevet døbt, hvortil Hans Jensen svarede, at det var hjemmedøbt af Hans Eriksens kone. Alligevel ville pastor Steenstrup intet foretage, før han fik skriftlig tilladelse fra ridefogden. Fra Haraldsted gik Hans Jensen så direkte til Skjoldenæsholm, hvor ridefogden stillede samme spørgsmål som præsten og fik samme svar. Ridefogden var yderst mistroisk og lagde ikke skjul på, at han mente, det nok ikke var gået helt rigtigt til med barnet. Han nægtede at give Hans Jensen nogen seddel til præsten, før han selv havde drøftet sagen i præstegården og ligsyn var foretaget.

Da Hans Jensen kom hjem, lod han jordemor Anne Olsdatter, lille Ole Olsens kone Mette og Hans Eriksens kone Kirsten syne den døde, efter at kisten var åbnet. De kunne konstatere, at barnet ikke havde været udsat for overlast eller ond handling. Fra navlen og ned til midt på lårene var der noget blåt. Denne misfarvning forstod de ikke at give anden forklaring på, end at det måske var fremkaldt af barnets stærke gråd. Alle kunne også se, at det drejede sig om en fuldbåren dreng med negle på fingre og tæer.

Søndag morgen kom ridefogdens medhjælper til Allindemagle for at foranstalte en nærmere undersøgelse og herunder høre om resultatet af ligsynet, og lidt senere dukkede sognepræsten op for at holde søndagsprædiken i kirken, men før gudstjenesten lod han Hans Jensen og de tre fornævnte kvinder kalde til sig i våbenhuset og påbegyndte her en skrap eksamination af dem om den foregivne dåb og om ligsynet.

Alt kunne imidlertid have gået ganske som planlagt, hvis bare Hans Eriksens kone i sin forfjamskelse ikke havde taget fejl af barnets navn, for da sognepræsten spurgte hende, hvorledes hun havde døbt barnet, svarede hun: »Jeg døber dig Poul i navn Faders og den Helligånds«. Naturligvis blev Steenstrup øjeblikkelig bestyrket i sin mistanke om, at den påståede hjemmedåb var falsk. Såvel Hans Eriksens kone Kirsten som Hans Jensen blev derfor kraftigt formanet af præsten »med mange Hierte Rørende Ord« til at give Gud æren og sige sandheden. Herover tabte hun ganske modet og erklærede offentligt for en stor del af menigheden, hvorledes hun havde løjet både for Gud og mennesker. Også Hans Jensen brød sammen og tilstod sin forseelse. Han angrede dybt synden mod Gud, forargelsen mod sin næste og forklejnelsen af sin kone, hvilket han i det hele tilskrev sin utilgivelige enfoldighed.

Hele sagen blev blotlagt ved et retsmøde den 16. marts 1737 på Skjoldenæsholm Birketing i Valsøllille, hvor Hans Jensen og hans kone blev afhørt om barnets korte levetid, om ligsynet, om den forsømte kirkedåb og om den falske hjemmedåb. Herunder kunne barnemoren også oplyse, at hun ikke vidste af nogen anden far til barnet end sin mand. De øvrige implicerede kvinder måtte aflægge vidneforklaring, hvor det kom frem, at de indbyrdes havde opfundet et virksomt middel til at kurere Hans Jensens tvivl om at være rette barnefar, nemlig at fortælle ham, at barnet ved fødslen næsten manglede negle på fingrene og slet ikke havde på tæerne og det selvfølgelig var født alt for tidligt.

Skønt der var tale om en efter datidens forhold meget alvorlig sag, ser det ikke ud til, at der blev foretaget yderligere rettergangsskridt, og da hverken provst eller biskop har fået sagen forelagt, må man deraf slutte, at de ved at have mistet barnet og ved folks sladder var blevet straffet hårdt nok.

Benjamin Hansen

NEJ – EM – EF

I dagene fra 5. til 11. juli deltog »kulturorganets« medarbejder for udefinerbare opgaver i en studietur til EF og NATO.

Det var en stor oplevelse ikke mindst takket være det gode selskab, som rejsefællerne, rejselederen og chaufføren udgjorde.

I Bruxelles var der møde med de faste repræsentanter, en medarbejder i kommissionen og en medarbejder fra den danske kommissær Henning Christophersens kabinet samt en lobbyist, hvis opgave det var at suge penge ud til ligegyldige undersøgelser, som f. eks. sammenligning af ældres forhold i Irland og

Danmark.

Der var også besøg i NATO-hovedkvarteret, som afsluttedes med et magnum tag-til-du-bliver-flov-bord.

At besøge NATO er i dag en trist oplevelse for en gammel koldkriger. Ondskabens imperium er brudt sammen, så den definerede fjende er væk, men verden er ikke blevet mere fredelig af den grund.

Der var besøg i Europaparlamentet i Strasbourg, hvor tre parlamentarikere - Klaus Riskær-Petersen, Tove Nielsen og Niels Anker Kofoed - tog imod og fortalte om deres arbejde og deres opfattelse af situationen efter det danske nej.

Det er ikke stedet at bringe lange referater af de udmærkede indlæg, som vi fik under hele turen, men lidt vil der falde af længere nede.

Generalsekretæren for den liberale gruppe i parlamentet er franskmand, og han aflagde også et besøg hos studiegruppen. Han fortalte om franskmændenes syn på Danmark og om situationen i Frankrig, der skal til valg i september.

Generalsekretæren forventede et fransk ja, men frygtede afstemningen, fordi en folkeafstemning i Frankrig altid er blevet til en afstemning for eller imod præsidenten. Vor franske ven trøstede danskerne med, at alle er interesseret i at beholde Danmark i EF. Og som kabinetsmedlem Jens Nymand Christensen havde forklaret, så må danskerne til at skelne mellem jura og realiteter.

Foruden det politiske, var der også andre muligheder. Vi fik studeret såvel det historiske som det kulturgeografiske.

Den ene dag bød på en tur ad vinvejen gennem Alsace med smagsprøver hos en vinbonde. (Tør, parfumeret hvidvin er ikke det, der en anden gang lokker den udsendte af sted.) Min tid blev tilrettelagt således, at det blev muligt at se adskillige kirker o. m. a. Om de kulturgeografiske studier kan berettes, at belgierne har mange ølhuse med gode, mørke øller. Augustinermunkene er berømte for deres gode øl, ligesom benedictinermunkene er værdsatte for deres fine likører. I Belgien findes en smag- og virkningsfuld øl, som hedder Sct. Augustin.

I Strasbourg gjaldt studierne den ene aften fødevarerforsynngen. En lækker menu mellem kanalerne i godt selskab. Derefter besøg på en fortovsbeværtning. Da vi humpede derfra, blev den lille flok pludselig antastet. Det var et byrådsmedlem fra Slagelse ledsaget af en kvindelig ditto fra Ålborg. Disse to eurokomministere berettede, at de også var på studietur, men de tog en dag i parlamentet og 3 dage blandt vinstokkene. Det morsomme ved dette møde var, at den socialistgruppe, der ellers har fået en lapp til landsformand, havde vanskeligheder med at komme ind i parlamentssalen, da de ikke var respektfuldt påklædt.

Hvad der især vakte stor tilfredshed var, at denne SF-gruppe ikke selv havde politikere til at tale til sig, og derfor skulle fhv. minister Niels Anker Kofoed forklare om værdien af EF-samarbejdet. (Gid de har hørt efter og forstået det!).

I Bruxelles ænsede man næppe, at vi var en dansk gruppe, en sagde henkastet, at det var Jer der stemte nej. Underforstået, at det måtte vi så selv rode os ud af.

I Strasbourg mødte jeg en franskmand, som velvilligst forklarede mig vejen tilbage til hotellet. Da han hørte jeg kom fra Danmark, slog han hænderne sammen med et klask, og udbrød med smil og tilfredshed i stemmen: »Det var Jer, der slog Tyskland!« Ikke så meget at Danmark havde vundet, men at Tyskland havde tabt.

Uanset afstemningens isolationistiske resultat er det indre marked en realitet. På turen passerede vi grænser 7 gange. Og intet sted så vi pas- eller toldbetjente.

Nu er det jeg håber, at Danmark overlever ligegyldigheden den 2. juni og der ikke bliver nogen taber i det kommende samarbejde.

For uanset hvornår en ny folkeafstemning må komme, så skal den tages alvorligt, for folkeafstemninger kan ikke gøres om gang efter gang.

ONG

Asdal Hovedgård gennem 600 år

Til efteråret udkommer Ingv. Mølbjergs bog om Asdal Hovedgård. Den er på 150 sider og prisen er 100 kr. foruden forsendelse, når den bestilles inden 1. oktober 1992.

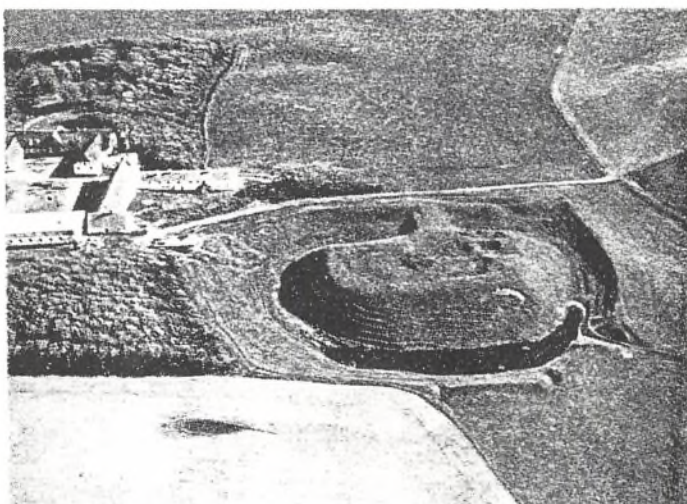
Man undgår ikke at blive fængslet af det historiske forløb fra oldtidens Asdal over middelalderens borg til vore dages Asdal Hovedgård med vægten lagt på landbrugsproduktionen.

Der fortælles indgående om de 36 ejere - 20 højadelige og 16 borgerlige. Desuden fremdrager forfatteren mange kulturhistoriske træk, og fremsætter nye overraskende synspunkter.

Bogens væsentligste afsnit er dog beskrivelsen af Asdals vel nok mest kendte ejer, Ole Christian Olesen og hans slægt. En beskrivelse, der nok er baseret på Ole C. Olesens omfattende dagbøger, men som er suppleret med fremdragne oplysninger fra et bredt kildemateriale, som er udnyttet og beskrevet særdeles grundigt og levende gennem en meget stor arbejdsindsats.

Det er godt og værdifuldt, at hele dette historiske kildemateriale nu er draget frem, så det kan kendes, hvor stor og usædvanlig en personlighed O. C. Olesen var, og hvilken indsats han øvede, dels på Asdal, men i høj grad også for sit sogn og sin landsdel.

Om manuskriptet udtaler landbrugskonsulent H. Baltzer Nielsen videre: Det er et meget værdifuldt værk - ikke blot af lokalhistorisk interesse, men tillige et væsentligt bidrag til belysning af udviklingen i en spændende periode af landbrugets historie. Bogen fortjener stor udbredelse i vide kredse. Jeg har læst den med stor interesse og fornøjelse.

Asdal - nuværende gård og borgbanken.

Bestilling kan ske enten til:

Centraltrykkeriet
Katkærvej 10
7800 Skive

eller: Ingvard Mølbjerg
Telling Byvej 20
9460 Brovst
Tlf. 98 23 51 72

NYT fra kredsene

Sjælland-Syd

125 deltog i sommerudflugten til Grevensvænge og Ellekildegården ved Mogenstrup.

På Grevensvænge bød godsejer Henrik Wolff-Snedorff velkommen og fortalte om landbruget. Fruen, Susanne Wolff-Snedorff, fortalte at hun var uddannet sygeplejerske, men nu er hun fuldtidsbeskæftiget med at tørre roser, der vokses og sælges en gros.

Derefter var der lejlighed til at se sig om i såvel hovedbygningen, som i den sidefløj, hvor roserne behandles og i avlsbygningerne. Det blev tid til eftermiddagskaffen og den blev nydt i parken, hvor der var skyggefulde træer til alles tilfredshed.

Besøget på Grevensvænge sluttede med at godsejerens fader – kammerherre Erik Wolff-Snedorff fortalte om godsets historie.

Efter besøget på Grevensvænge kørte man ad små veje gennem et smukt landskab til Ellekildegård i Næstelsø. Her bød Irene og Hans Hansen alle velkommen til slægtsgårdsen, hvor de er 5. generation.

Her nød de mange deltagere resten af dagen i hyggelige omgivelser, og der var lejlighed til at færdes både ude og inde.

I haven spiste man den medbragte mad, og derefter fortalte gårdejer Ole Krogh Jensen Brandelev og Næstelsø's historie med særlig vægt på udskiftningen.

Børge Nielsen, Brandelev der havde tilrettelagt turen sluttede med en tak til dagens gæstfrie værter.

Verner Larsen

Teatertur

Slægtsgårdsforeningen Sjælland-Syd har sikret sig 80 billetter til forestillingen »Den kyske Levemand« på Amager Scenen.

Turen foregår søndag den 8. november til eftermiddagsforestillingen kl. 15.30. Der er arrangeret buskørsel og vognmand Holt Jørgensen har tilrettelagt en lille rundtur i København til interessante steder, man normalt ikke besøger i hovedstaden.

Forestillingen »Den kyske Levemand« er meget fornøjelig og rollerne er besat med kendte skuespillere.

På hjemturen kører vi ind på Greve Strandhotel, hvor der serveres 3 snitter, øl/vand og kaffe.

Prisen for billet, bustur og anretning 260 kr. pr. deltager.

Skriftlig tilmelding senest den 28. september med indbetaling af 260 kr. til foreningens kasserer Børge Nielsen, »Baulsberggård«, Holmevej 36, Brandelev, 4700 Næstved.

Ribe Amtskreds

Kredsen har afholdt sommerudflugt, som indledtes med besøg på Gammeltoftgård ved Henne, og aftenen sluttede på Henne Kro, hvor fhv. lærer Th. Fog fortalte om Henne sogns og Fiilsøs historie. Gammeltoftgårds historie er beskrevet side og Fiilsøs vil blive bragt i oktobernummeret.

Aarhus Amtskreds

Medens landet endnu var friskt og grønt, lagde kredsens medlemmer – på en lang, skøn forsommeraften – kurs mod Skejby og Aarhus.

Her gjaldt besøget dels »Landbrugets Rådgivningscenter« (opført 1987, og ejet af Landbo- og Husmandsforeningerne for landsdækkende faglig rådgivning og service på højt plan) – og dels også besøg hos naboen »Koldkærgård Landboskole« – oprettet 1984 som kursusinstitution for konsulenter og praktiske landmænds efteruddannelse.

På »Landbrugets Rådgivningscenter« blev selskabet gæstfrit modtaget af konsulent K. Buch-Jepsen fra sekretariatet, som tillige er centrets særlige ambassadør for udenrigsansliggende. Før en grundig rundvisning af det meget imponerende, meget funktionelle bygningskompleks, blev der givet en udmærket orientering om centrets formål og virke. Men herudover beskrev Buch-Jepsen på en meget interessant måde landscentrets – og hans eget – engagement med udviklingsprojekter for demokratisering og organisering af landbrugsstrukturen i flere europæiske lande, f. ex. Tjekkoslavakiet og Polen. Danmark er en attraktiv partner, fordi vi selv har gennemgået et voldsomt ændringsforløb i bedrifts- og organisationsstruktur over 100 år – og dertil regnes vi vel ikke for at være ude på at udbytte eller udnytte! Man kender landet som Grundtvigs fædreland! Det blev virkelig – under besøget her – bekræftet, at »Landbrugets Rådgivningscenter« har et meget bredt virkeområde – på et meget højt niveau!

Efter en kort spadseretur, befandt deltagerne sig på »Koldkærgård Landboskole«. Her blev man bænket omkring et dejligt kaffebord, og modtog en glimrende introduktion til institutionen ved stedets charmerende værtinde, Anne-Marie Hempler. Alt blev iøvrigt også her, grundigt beset. Ingen tvivl om, at Koldkærgård er et effektivt fungerende kursussted. – Og hvilket dejligt, inspirerende miljø. Også et godt sted for bønder at vide sig som medejere af!

Og så blev der naturligvis sunget til sommerens pris! Amtsstyrelsen hilser vore medlemmer med »tak for sidst!«

N. H. H.

Fynskredsen

Hundrede deltagere var med, da Fynskredsen havde indbudt til den traditionelle sommerudflugt.

Man mødtes på Hindsgaul Slot, hvor Karen Margrethe Christophersen fortalte stedets historie. Der var rundvisning i slotet og det moderne kursuscenter, som er indrettet i laden. Endelig så man ko- og svinestaldene, hvor der foregår en betydelig produktion.

Efter middagen gik turen videre til Kathrinelyst i Middelfarts udkant, hvor Inga og Poul Henrik Dyre Hansen driver en af landbrugets fremtidige nicheproduktioner – bondegårdsferie.

Jens og Anna Jensens Fond

udlåner penge til unge landmænds etablering af selvstændigt landbrug, både ved familiehandel og ved køb på det frie marked.

Ansøgninger kan fremsendes løbende og bliver behandlet på halvårlige møder.

Fonden yder også legater til unge landmænd under uddannelse. Legat er enten på 5.000 kr. eller 10.000 kr. Legaterne skal primært anvendes til studierejser i udlandet.

Ansøgning kan fremsendes hvert år inden udgangen af april måned, og vil blive behandlet i maj/juni måned.

Henvendelse til: **Carl Martin Christensen, Kaaregaard, Badstrupvej 39, 5485 Skamby**

Velkommen til nye medlemmer:

Anna Lise Saxmose og
Vagn Boberg Nielsen
»Lerbakkegaard«
Hestetofte 1 A, Stårby
4735 Mern

Ida og Claus Hartmann-Petersen
»Søndergaard«
Senghavevej 28, Hølev
5290 Marslev

Inge Rose og
Jens Erik Rose Jensen
»Søbakkegaard«
Sø Søbyvej 40, Sø Søby
5610 Assens

Trine og Svend Andersen
»Hjorte Nymarksgaard«
Nymarksvvej 12
5591 Gelsted

Inger og Anders Hansen
»Hesseldal«
Bystævnevej 27, Aborg
5610 Assens

Ellen og Vagn Ladegaard Jensen
»Børupgaard«
Børupvej 40
7000 Fredericia

Lensgrever Bente og
Carl Heinrich Schimmelmann
»Lindborg«
Aalborgvej 63
9260 Gistrup

Karen og Martin Staun
»Simstedgaard«
Flintedalsvej 9
9240 Nibe

Bente Barding
Klaus Thiesen
Spurvevej 22
2970 Hørsholm

Vestsjællandskredsen

Den 18. juni havde kredsen indbudt til sommerudflugt til Samsø, og 59 medlemmer deltog.

Besøget indledtes med besøg på Brattingsborg Gods, hvor overforvalter J. Nissen tog imod og viste gårdens bygninger frem, forklarede om landbruget og ledede en tur rundt gennem godsets marker.

Turen fortsatte gennem Ballen og Besser forbi Stavns til Nordby, hvor man aflagde Nordby Kro et besøg og samtidig benyttede lejligheden til at kikke nærmere på den gamle landsby, som vidst nok er landets største.

Besøget på Nordøen sluttede med et stop på Ballebjerg, Samsøs højeste punkt. Derefter kom man til Langør og så var det igen tid at finde ombord på færgen, hvor vi havde et hyggeligt samvær de to timer overfarten varede.

Arne Højland

Efterårsturen

Fredag den 11. september indbyder kredsen til et spændende besøg på Sjællands Odde. Kl. 13.00 samles man ved Odden Kirke. Derefter besøges Odden Fiskerøjeri og Artilleriskolen på Griben. Turen fortsætter til Højby med den udtørrede sø og man slutter af med spisning på Anneberg.

Vejle Amt

Tirsdag den 16. juni var der aftentur til Serridslevgård ved Horsens. Vi mødte kl. 19, og der var ca. 60 deltagere.

Ejeren - fru Dorthe Nissen tog imod og bød velkommen. Først var der rundgang i den store park, derefter var der kaffe-bord i spisestuen, hvor fru orienterede om stedets historie og forhold. Efter kaffen var der rundvisning i hovedbygningen. En god aften i et pragtfuldt vejr.

Holger B. Juul

Vendsysselkredsen

Kredsen besøgte gården Holtet ved Sæby, som er beskrevet side 4-5. Johanne og Svend Frandsen åbnede gæstfrit hjemmet, som rummer så mange gamle minder.

Johanne Frandsens broder Christian Nielsen fortalte om gården og egnen. Og efter at man havde set sig om, var det tid til kaffen og derefter fulgte generalforsamlingen, hvor formanden gjorde status over året og omtalte braklægningsordningen.

Regler for Slægtsgårdsdiplom

På Dansk Slægtsgårdsforenings hovedbestyrelsesmøde i København 26. februar 1991 blev vedtaget følgende regler for udstedelse af slægtsgårdsdiplomer:

En forudsætning for at der kan udfærdiges slægtsgårdsdiplom er:

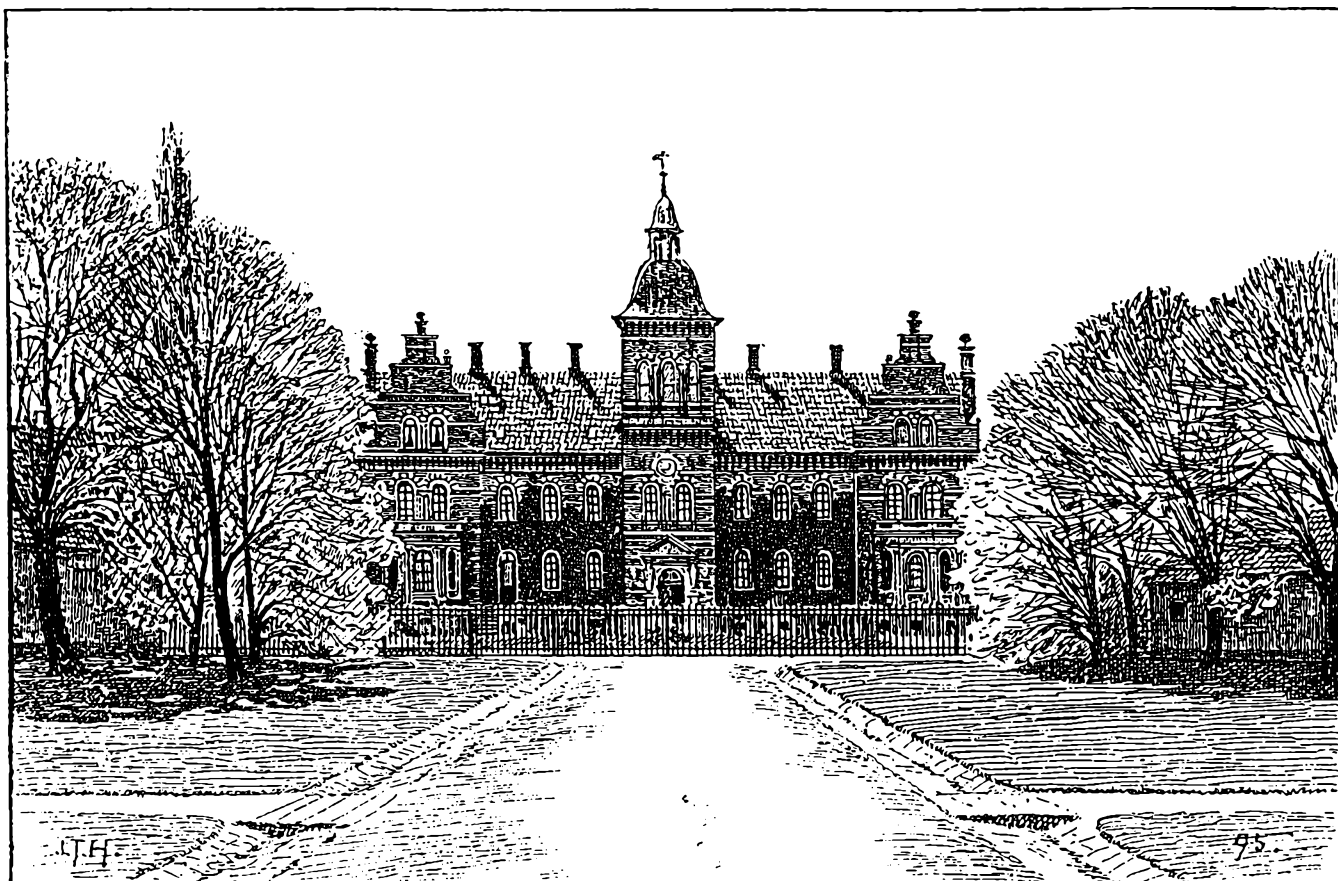
- at gårdens ejere er medlemmer af Dansk Slægtsgårdsforening
- at gården har været i slægtens besiddelse i mindst 3 generationer eller i 100 år

Slægtsgårdsdiplom udstedes efter følgende regler:

- der opføres kun besiddere af gården, som enten er direkte forfædre/formødre til den nuværende ejer eller som har forfædre/formødre tilfælles med den nuværende ejer (som f. eks. ved et ejerskifte til en brodersøn eller lignende)
- alle slægtsforhold på diplom skal kunne bevises
- plejebørn/adoptivbørn, der er opvokset på gården, kan godkendes som slægtsarvinger, hvis deres status kan bevises
- enker og enkemænd, som har giftet sig ind på gården, har ingen slægtsmæssig forbindelse til den foregående slægt, og kan derfor ikke føre den foregående slægt videre
- hvis en slægt i nogle generationer har været væk fra gården og på et tidspunkt kommer tilbage, kan både de tidligere og de senere generationer opføres på diplom, men den mellemliggende »fremmede« opføres ikke.

Returadresse: Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte

Den moderne herregård

Rosenfeldts hovedbygning er opført 1868-1870. Foran hovedbygningen ses fortsat den smukke avlsgård, som blev opført i årene efter 1774, da Rosenfeldt blev dannet efter auktionen over Vordingborg Ryttergods.

Den gamle avlsgårds 6 udlænger er i klassicistisk stil, og de danner sammen med hovedbygningen en ottekantet gårdsplads. Muligvis er bygherren inspireret af ottekanten ved Fredensborg Slot.

I dagene fra 27. august til 6. september 1992 holder Rosenfeldt Gods ved Vordingborg åbent hus. Arrangementet kombinerer spændende boligindretning og havekunst med information om moderne landbrug.

Rosenfeldt blev oprettet i 1774, da Vordingborg Rytterdistrikt blev solgt ved auktion. Den ottekantede avlsgård i klassicistisk stil er fra den tid, mens hovedbygningen kun er godt 100 år gammel. Siden 1844 har Rosenfeldt været i slægten Oxholms eje.

Idéen til arrangementet udsprang hos søskendeparret indretningsarkitekt Anne Nexøe-Larsen og godsejer Peter Oxholm Tillisch. Målet er at øge interessen for boligindretning og i den forbindelse, at få restaureret hovedbygningen på en spændende og kreativ måde.

Royal Copenhagen bidrager med smukke bordopdækninger, opstillinger og overraskende detaljer i alle rum.

Den udendørs udstilling er stort anlagt i den inderste gårdsplads, og byder på teknisk og praktisk information af Dansk Erhvervsjordbrug og Dansk Skovforening.

Godsejer Peter Oxholm Tillisch siger, at det er hans håb, at få fjernet nogle fordomme omkring landbruget bl. a. vedrørende miljøet.

Jeg vil gerne vise, at vi er hårdtarbejdende mennesker, der elsker vores erhverv – og rent faktisk gør, hvad vi kan for at passe på miljøet. Til forskel fra en anden virksomhedsejer lever og bor landmanden på sit produktionsområde. Hans arbejdsplads er samtidig hans hjem, og det gives ofte videre i arv.

Rosenfeldt Gods tilbyder også en tur gennem markerne, hvor elever fra Den classenske Agerbrugsskole på Næsgård fortæller.

At besøge Rosenfeldt i denne sensommer er at gå til et stykke moderne Danmark i historiske omgivelser.

Derfor bliver det spændende at se, hvad slægten på Rosenfeldt viser frem, og ikke mindst, hvordan bliver arrangementet modtaget både af de 20% der har tilknytning til landbruget, men også af de 80% som ikke har det.